

Handreiking
"Van inburgering naar participatie"

1. Inleiding: Wijkgerichte inburgering in Alkmaar

De gemeente Alkmaar heeft in de afgelopen twee jaar invulling gegeven aan het **innovatietraject wijkgerichte inburgering**. Het is één van de innovatietrajecten die onderdeel zijn van het Delta-plan inburgering. Het plan richt zich op verbetering en vereenvoudiging van de uitvoering van de Wet inburgering.

Onderdeel van het innovatietraject is dat de opbrengsten ten goede komen aan andere gemeenten. Dat gebeurt onder meer in de vorm van handreikingen. Inmiddels zijn de volgende handreikingen opgesteld:

- Van trajectbegeleider naar participatiecoach
- Werving van vrijwillige inburgeraars
- Brugklassen als methodiek voor Empowerment & Emancipatie

In deze, laatste, handreiking worden de wegen naar duurzame participatie toegelicht. Dat wil zeggen dat de activiteiten die zijn ondernomen om de kans op participatie na inburgering te vergroten worden beschreven, evenals de resultaten die daarbij geboekt zijn. De handreiking eindigt met een aantal aanbevelingen.

Voordat we daar op ingaan, even in het kort de inhoud van het Alkmaarse innovatietraject wijkgerichte inburgering.

1.1. Inhoud innovatietraject wijkgerichte inburgering Alkmaar

De gemeente Alkmaar formuleerde in 2008 in het plan van aanpak haar belangrijkste doelstellingen in een plan van aanpak voor dit innovatietraject:

- *de verbetering van het bereik van vooral de vrijwillige inburgeraars*
- *het bereiken van duurzame participatie na inburgering.*

De uitvoering van de wet Inburgering heeft zich aanvankelijk gericht op de inburgeringsplichtigen. Het innovatietraject wijkgerichte inburgering biedt ons de mogelijkheid te investeren in het bereiken van vrijwillige inburgeraars. De aanpak bij de wijkgerichte inburgering verschilt van reguliere inburgering in die zin dat meer geïnvesteerd moet worden in het vinden/werven van de doelgroep voor inburgering. De nadruk van deze aanpak ligt op het organiseren van stimulerende activiteiten om potentiële vrijwillige inburgeraars zover te krijgen dat zij gaan investeren in zichzelf, te beginnen bij inburgering

In Alkmaar wordt de (wijkgerichte) inburgering in opdracht van de gemeente uitgevoerd door Bureau Inova (extern bureau). Zij voeren de opdracht uit op basis van een subsidiebeschikking, waarin doelen, randvoorwaarden/uitgangspunten en resultaatverwachtingen zijn opgenomen. De gemeente Alkmaar heeft hierbij een regisserende rol.

Samen met Bureau Inova en diverse partners in de wijk zijn er tussen juli 2009 en juni 2010 een flink aantal stappen ondernomen om dit innovatietraject handen en voeten te geven.

Deze handreiking vormt samen met aantal andere handreikingen de publicatie van de activiteiten rondom de wijkgerichte inburgering in Alkmaar. Deze zijn bedoeld voor de kennistransfer over wijkgerichte inburgering voor de overige gemeenten in Nederland. De innovatieve activiteiten van wijkgerichte inburgering zijn het product van een intensieve samenwerking tussen de gemeente Alkmaar, Bureau Inova en diverse partners in de wijk. Daarnaast hebben migranten een belangrijke bijdrage aan dit innovatietraject geleverd zowel in de denkfase als in de uitvoeringsfase.

Andere handreikingen wijkgerichte inburgering uit Alkmaar die reeds zijn gepubliceerd:

Context

Naast Overdie als krachtwijk zijn er 4 andere “Wij de wijken” die in Alkmaar als achterstandsgebieden zijn aangemerkt: en waar relatief veel migranten woonachtig zijn: Kooimeer, Oudorp, De Mare en De Hoef. In dit innovatietraject is zowel op beleids- als op operationeel niveau aansluiting gezocht bij de sociale investeringen in die wijken. Elke wijk kenmerkt zich door de aanwezigheid van verschillende organisaties en instellingen en de aanwezigheid van verschillende bevolkingsgroepen. Dit resulteert in verschillende netwerken of structuren per wijk of buurt waar de inburgeringsorganisatie zich heeft kunnen aansluiten.

Visie

Iedereen in Alkmaar doet mee. Iedereen die niet in staat is om op eigen kracht mee te doen kan daarbij begeleid en ondersteund worden (collegeprogramma 2009). Inburgering wordt in dit verband gezien als één van de instrumenten om mee te doen want meedoen is meer dan alleen het leren van de Nederlandse taal. Degenen die niet of nauwelijks meedoen vormen een kwetsbare groep die zich vanuit hun eigen referentiekader niet kunnen vinden in het huidige participatie- en zorgaanbod. Door middel van **empowerment** kunnen migranten een eigen perspectief ontwikkelen waarbij zij hun eigen mogelijkheden en kracht (ik-ontwikkeling) kunnen versterken om uiteindelijk duurzaam actief te zijn in de samenleving.

Daarnaast is inburgering niet alleen een zaak van de migranten en vluchtelinggemeenschappen, maar ook van de rest van de Nederlandse samenleving. Om taal beter te kunnen leren of breder te kunnen participeren is het nodig dat de samenleving voldoende toegankelijk is voor de doelgroep. Organisaties en instellingen in de wijk hebben daarin een eigen verantwoordelijkheid. Niet altijd is hun aanbod goed afgestemd op de behoeften van migranten en is er een geringe vertegenwoordiging van allochtone werknemers binnen Nederlandse instellingen. Het gevolg is dat migranten te weinig gebruik maken van de voorzieningen, die zij nodig hebben om te kunnen participeren.

Door middel van **interculturalisatie** kan de werkwijze van instellingen en organisaties beter afgestemd worden op de behoeften van doelgroepen door o.a. het ontwikkelen van vaardigheden waardoor die beter en eerder herkend kunnen worden. Daarnaast kan een instelling door het vormen van een divers personeelsbestand de werkzaamheden beter afstemmen op de allochtone doelgroep waardoor er een betere aansluiting ontstaat. Empowerment & Interculturalisatie gaan daarbij hand in hand, waarbij het individu leert te anticiperen op de westerse cultuuriëntatie (ik-ontwikkeling) en instellingen op de collectivistische cultuuriëntatie (diversiteit).

Strategie puntsgewijs

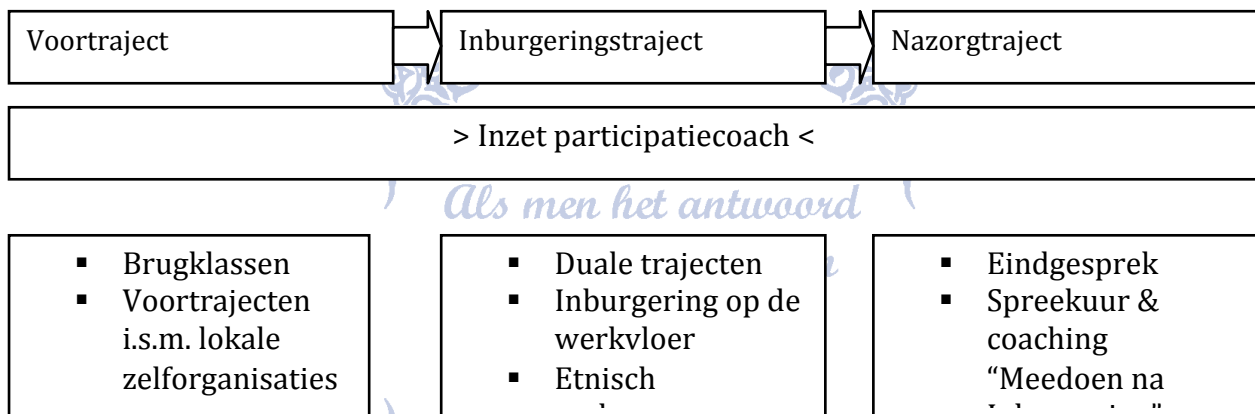
- Verkrijgen van inzicht in de leefwereld van migranten en vluchtelingengemeenschappen zodat **aanbod op maat** ontwikkeld wordt.
- Focus op de spanningsvelden op het gebied van integratie door **inburgering & ontmoeting** te verbinden.
- **Aansluiten** bij aanwezige instellingen en organisaties en bij bestaande initiatieven in de wijk waar vrijwillige inburgeraars zich bevinden.
- **Samendoen** met de allochtone doelgroep door hen een actieve rol in zowel de denkfase als in de uitvoering te geven.
- **Out of the box** denken om zo knelpunten als kansen te zien en te komen tot innovatieve activiteiten.
- In de samenwerking als **netwerkpartners** optrekken waarbij **belangenoverstijgend** gewerkt wordt en gezocht wordt naar **gezamenlijke belangen**.

2. Van Inburgering naar participatie

Juist voor de groep vrijwillige inburgeraars is het bieden van een perspectief op het gebied van scholing of werk een belangrijke motivatie om vrijwillig deel te nemen aan inburgering. Om duurzame participatie vanuit de inburgering te realiseren is voor mensen met een maatschappelijk kwetsbare positie vaak meer nodig dan een inburgeringsaanbod dat leidt tot het inburgeringsexamen.

Het proces van inburgering naar participatie voor die groep begint dus bij het begin: Het eerste contact met de inburgeraar. En dat proces blijft doorlopen tot voorbij het behalen van het inburgeringsexamen. Het is dus niet alleen een investering die je doet na afloop van het inburgeringstraject. Onderstaand schema geeft het proces in beeld.

De participatiecoach blijft tijdens alle fasen aanspreekbaar voor de inburgeraar (in de handreiking van "trajectbegeleider naar participatiecoach" wordt de rol van participatiecoach nader toegelicht).

Participatie vanuit inburgering op hoofdlijnen inburgering gemeente ALKMAAR

De volgende stappen zijn gemaakt::

- de brugklas/voortraject

In de brugklas (ontmoetingspunt) worden gesprekken gevoerd om de deelnemers te motiveren in zichzelf te gaan investeren. In jezelf investeren is immers niet vanzelfsprekend vanuit de cultuuroriëntatie waarmee de doelgroep is opgegroeid. Het doel van de gesprekken en ook de (taal-) activiteiten is om de deelnemer uiteindelijk tot het inzicht te laten komen in wat hij kan en wil (ik-ontwikkeling, empowerment).

- vaststelling inburgeringstraject

Op basis van de uitkomsten uit de brugklas wordt het inburgeringstraject opgesteld, wordt de dualiteit van dat traject vastgelegd en vinden regelmatig evaluatiegesprekken plaats over voortgang en vooral het beoogde perspectief.

na inburgering/nazorgtraject

Nadat het inburgeringstraject is afgerond vindt altijd een eindgesprek plaats om de mogelijkheden van een traject na inburgering op te stellen. In de krachtwijk Overdie is dat eindgesprek bij wijze van experiment omgezet in een spreekuur & coaching "Meedoen na inburgering" om samen met de voormalig inburgeraar het vervolgetraject te ontwikkelen

In deze handreiking gaan we in op de laatste stap in deze fase. De invulling van de eerste stap en de rol van de participatiecoach zijn toegelicht in andere handreikingen van de gemeente Alkmaar.

1) Zie handreiking "Brugklassen als methodiek voor Emancipatie & Empowerment", Gemeente Alkmaar 2010.

2.1 Spreekuur & coaching “Meedoen na inburgering”

Het komt regelmatig voor dat de kwetsbare groep inburgeraars na het afronden van het inburgeringstraject weer terugvalt in het oude leefpatroon en er weinig aandacht is voor actieve deelname aan de samenleving. Veel van hen weten niet welke mogelijkheden er zijn op het gebied van vervolgopleiding en (vrijwilligers)werk.

Daarom krijgt iedere inburgeraar na afronding van het inburgeringstraject een eindgesprek. De eindgesprekken vinden in de eerdergenoemde wijken plaats (zie 1.1). De participatiecoach is goed op de hoogte van allerlei netwerken in de wijk en kan daarvan gebruik maken om een aanbod te doen aan de voormalige inburgeraar dat zoveel mogelijk aansluit bij de vraag. Ook kan onder bepaalde voorwaarden gebruik worden gemaakt van een vervolgopleiding van de gemeente (zie verder).

In de krachtwijk Overdie is bij wijze van experiment een specifiek spreekuur ingesteld: het Spreekuur & coaching “Meedoen na inburgering”. Dit spreekuur is gekoppeld aan het Wijkservicebedrijf Overdie. Dat wijkservicebedrijf (WSB) is een samenwerkingsverband van verschillende maatschappelijke organisaties die zich onder meer toespitsen op de re-integratie van kwetsbare groepen wijkbewoners op de arbeidsmarkt. Het samenwerkingsverband bestaat uit CWI/UWV, SZW, SVB, WNK, ROC Horizon en de KvK en bureau Inova (inburgeringsorganisatie). Het WSB is onderdeel van het wijkactieplan Overdie.

Voor bureau Inova is deze positie in het WSB een unieke plek om inburgering aan participatie te koppelen. De lijnen zijn kort waardoor er snel en adequaat combinaties kunnen worden gemaakt (via een case-overleg).

Tijdens het spreekuur wordt eerst een intake gehouden waarin de interesses en de behoeften van de voormalige inburgeraar worden besproken. In veel gevallen is dit al bekend omdat de interesses van de inburgeraar tijdens de inburgering zijn gebruikt voor de invulling van het traject. Daarnaast wordt er tijdens de intake stil gestaan bij de mogelijkheden die er zijn op het gebied van vervolgopleiding en werk.

Ervaring is dat ondanks de unieke plek binnen het WSB de praktijk weerbarstig is. Het is steeds de kunst om het aanbod voor voormalige inburgeraars af te stemmen op hun capaciteit/vraag. Vaak is het taalniveau waarover de voormalige inburgeraar beschikt niet voldoende of is er sprake van regelgeving en behoort betrokkene niet tot de doelgroep van die regelgeving (niet-uitkeringsgerechtigden, of migranten met een klein baantje). Dat is reden geweest om het bestaande aanbod uit te breiden, voor een deel specifiek voor deze groep opgezet: AKA-trajecten en de zorgtaaltrajecten (Veenproject). Daarover straks meer.

Is er wel een goede match gemaakt dan vindt er een doorverwijzing plaats naar vervolgopleiding of werk. Hier is sprake van een ‘warme’ overdracht waarbij voormalige inburgeraars indien nodig worden gecoacht tot het punt dat er daadwerkelijk vervolgstappen zijn gezet.

Resultaten

Er vinden momenteel wekelijks gesprekken in Overdie plaats waarbij een participatiecoach aanwezig is om voormalige inburgeraars voorlichting te geven over vervolgstappen richting opleiding en / of (vrijwilligers)werk. De doelstelling was om in 2010 65 mensen vanuit het Wijkservicebedrijf Overdie door te verwijzen naar inburgering, vervolgopleiding of werk. Deze doelstelling is ruimschoots gehaald, er zijn in totaal 122 personen doorverwezen naar de inburgering, vervolgopleidingen en re-integratietrajecten.

Daarnaast is de nadruk op het vervolg na inburgering ook doorgevoerd binnen de reguliere werkzaamheden van Bureau Inova (via de eindgesprekken). Tijdens de inburgering en de afsluiting in het eindgesprek is participatie de algemene doelstelling geworden.

Hieronder een overzicht van de uitstroom naar vervolgactiviteiten van inburgeraars vanuit Bureau Inova over de periode oktober 2009 tot eind 2010.

Werk (full- en parttime)	242	67 %
Vrijwilligerswerk	18	5 %
Vervolgopleiding (MBO / staatsexamen)	18	5 %
Nazorg en activering in brugklas	25	7 %
(nog) geen vervolg	43	12 %
Verhuisd / remigratie / overlijden	14	4 %
Totaal	361	

Do's

- Ken je klant!
- Zorg vroeg in het inburgeringstraject voor een goede intake waarbij de interesses en mogelijkheden van de voormalige inburgeraar centraal staan
- Houd de interesses van de inburgeraar tijdens het gehele inburgeringstraject scherp en zorg voor voldoende motivatie
- Zorg voor een locatie in de wijk om de drempel voor kwetsbare voormalige inburgeraars te verlagen
- Sluit aan bij de (participatie) activiteiten in de wijk
- Ontwikkelen van wijkgerichte netwerken waarin partners doelgericht samenwerken aan participatie van de doelgroep (waaronder voormalige inburgeraars met een kwetsbare positie)
- Delen van kennis over inburgering en participatie met netwerkpartners zodat er doelgerichte signalering en zorgvuldige doorverwijzing kan plaatsvinden

Knelpunten

- Complexe regelgeving van samenwerkingspartners waardoor sommige voormalige inburgeraars buiten de kunnen boot vallen
- Interesse en vraag kunnen mogelijk niet overeenkomen met het aanbod dat er ligt vanuit de inburgering, vervolgopleiding en (vrijwilligers)werk

2.2 Voorbeelden aanbod voor verdere participatie.

Op basis van de vraag van voormalige inburgeraars zijn er vervolgtrajecten ontwikkeld en is gebleken dat bestaand specifiek aanbod alsnog goed aansloot bij de wensen van de voormalig inburgeraars.

AKA-trajecten

Voor veel voormalige inburgeraars is het taalniveau dat zij beheersen na afronding van hun inburgering niet voldoende om aansluiting te vinden op de arbeidsmarkt.

Om deze afstand naar de arbeidsmarkt te verkleinen is binnen de inburgering ruimte gegeven aan zogenaamde AKA-trajecten. De AKA-trajecten staan voor "Arbeidsmarktgekwalificeerd Assistent". Ze bieden een goede voorbereiding en brede oriëntatie op de arbeidsmarkt naast taalverbetering. De AKA-trajecten leiden (voormalige) inburgeraars en werklozen (re-integratie) met een taalbehoefte op in een bepaalde branche waarin zij werkzaam willen zijn.

Do's

- Zorg voor een aanbod vanuit de interesse en behoeften van de deelnemers
- Zorg voor taalscholing in combinatie met beroepspraktijkvorming zodat de afstand van (voormalige) inburgeraars tot de arbeidsmarkt verkleind wordt

Hieronder volgt een voorbeeld van een AKA-traject, die vanuit de behoefte en wensen van de (voormalige) inburgeraars zijn ontwikkeld .

Gastouderproject

Uit de eindgesprekken en het spreekuur bleek de behoefte aan werk in de kinderopvang. De inburgeringorganisatie heeft naar aanleiding daarvan i.s.m. een gastouderbureau een project ontwikkeld, dat voorziet in de opleiding van voormalige inburgeraars tot gastouder. Gastouderopvang is een vorm van kinderopvang waarbij het kind in een huiselijke omgeving wordt opgevangen. Een gastouder is iemand die, tegen een vastgestelde vergoeding, een of meerdere kinderen van een of meerdere vraagouders opvangt. Het gastouderschap biedt vele voordelen voor voormalige inburgeraars, zoals het bijverdienen van geld, het zelf bepalen van werktijden, veel vrijheid en zelfstandigheid. De deelnemers kunnen deelnemen indien de taal op A2 niveau wordt beheerst, als ze bereid zijn om 5 dagdelen les en stage / trainingen te volgen.

Via dit traject zijn gasthouders opgeleid en werken nu binnen een bestaand gastouderbureau voor de opvang van kinderen van inburgeraars. Hiermee is ook een belangrijk deel van de kinderopvangproblematiek binnen de uitvoering van de wet Inburgering opgelost.

Vormgeving traject

- Taalonderwijs op mbo 3 in combinatie met NT2
- 3 dagdelen worden ingevuld met taalonderwijs met daarnaast 2 dagdelen training voor de opleiding
- Gehele opleiding begeleiding door een pedagogische medewerker
- Duur traject is 3 – 12 (sterk afhankelijk van het taalniveau)

Stappen in het traject

1. Aanmelding
2. Intake / screening uitvoeringsorganisatie Inova
3. Intake gastouderbureau
4. Voorschakeling: voorbereiding op de opleiding, computervaardigheden & EHBO
5. Training gastouderschap (met ondersteuning in de lesstof)
6. Examen
7. Bemiddeling door gastouderbureau

Momenteel wordt er een AKA-traject ontwikkeld met het accent op de horecasector. Deze invulling is tot stand gekomen doordat er een aantal (voormalige) inburgeraars de behoefte hebben geuit zich verder te willen ontwikkelen op dit gebied.

VEEN-project (zorgtaal)

Het Veenproject in Alkmaar bestaat al enige jaren, maar is met name voor migrantenvrouwen die hun inburgering hebben afgerond een goed aanbod gebleken voor een baan in de zorg. Vanwege tekort aan personeel in de zorgsector en de toenemende vergrijzing is in een samenwerking tussen een zorginstelling en het plaatselijke ROC tien jaar geleden een project gestart om het werken in de zorg te stimuleren. Het scholingstraject binnen dit project leidt op tot een baan in de zorg, aanvankelijk een garantiebaan (of de intentie daartoe). Het traject leidt op tot diverse niveaus in de zorg (1 en 2).

Het traject zorgt voor verhoging van het taalniveau (B1) en tot benodigde inhoudelijke kennis over de zorg. Stages binnen de zorginstellingen is een belangrijk onderdeel van het traject. Goed voor de deelnemer en goed voor de zorginstelling voor een mogelijk match later met een vacature. De uitstroom naar werk via dit Veenproject is groot. Tussen de 50 en 70% van de deelnemers stromen door naar een baan in de zorg. .

Stappen in het traject

- Aanmelding voor het project
- Gesprek van deelnemer met het Horizoncollege (ROC) waarin het taalniveau wordt vastgesteld en motivatie van de deelnemers wordt besproken
- Start van het traject op niveau 1: twee dagen naar school en 16 uur per week stage
- Start van het traject op niveau 2: anderhalve dag naar school en 20 uur per week stage

Do's

- Goede samenwerking tussen school, zorginstelling en inburgeringsorganisatie is zeer belangrijk zodat de cursisten optimale begeleiding krijgen en de kansen op uitstroom naar werk wordt vergroot.
- Afstemmen van scholing op verschillende niveaus.
- Motivatie van deelnemers putten uit de behoefte om werkzaam te zijn in een bepaalde sector

3. Aanbevelingen

Participatie na inburgering gericht op kwetsbare groepen inburgeraars blijkt niet eenvoudig. Desalniettemin formuleren wij een aantal aanbevelingen die het succes in ieder geval kunnen vergroten.

Vraagkant

Laat het doelperspectief van de inburgeraar steeds onderwerp van gesprek zijn tijdens het hele inburgeringstraject. Beperk dat niet tot een eindgesprek als de inburgeraar het examen heeft behaald. De motivatie blijft daardoor aanwezig en maakt de slaagkans voor de inburgeraar om na inburgering door te gaan het grootst.

Aanbodkant

Het vinden van een aanbod dat aansluit op de vraag van de inburgeraar kent zijn beperkingen. Het vraagt daarnaast veel energie van de participatiecoach/ klantmanager om de juiste match te maken. Regelgeving en prioriteitstelling binnen beleid beperken de mogelijkheden.

Aanbevelingen

- Zorg dat de participatiecoach/klantmanager goed op de hoogte is van geschikt aanbod. Vooral als het om vrijwilligerswerk gaat is het van belang om deel uit te maken van netwerken in de wijk om via die netwerken plekken te vinden die aansluiten bij de vraag van de inburgeraar.
- Ontwikkel indien het bestaande aanbod niet geschikt is nieuwe trajecten, die beter passen bij de vraag van de inburgeraar en aansluiten bij de vraag van het bedrijfsleven. Probeer daarover ook afspraken te maken met het bedrijfsleven om de effectiviteit van het vervolgtraject te verhogen (baan garantie o.i.d.)

De in Alkmaar in het kader van WGI ingerichte klanbordgroep inburgering – bestaande uit migranten die hun inburgeringstraject hebben afgerond - heeft de suggestie gedaan een opleidingsfonds in te richten om vervolgopleidingen voor inburgeraars mogelijk te maken. Een goede aanbeveling omdat veel aanbod niet toegankelijk is voor bepaalde groepen ingeburgerden. We hebben deze aanbeveling niet verder uitgewerkt, maar samen met bedrijfsleven en middenstand (maatschappelijk ondernemen) is het een poging waard een dergelijk fonds op te richten.

4. Slot.

Het ei van columbus hebben we nog niet gevonden om participatie na inburgering voor de kwetsbare groep inburgeraars waterdicht te maken. Het is regelgeving en de afnemende budgetten, die belemmeringen vormen om bepaalde groepen inburgeraars door te laten stromen naar de arbeidsmarkt. Het vraagt veel creativiteit, inspanning en flexibiliteit van de participatiecoach/klantmanager om voor groepen die niet direct prioriteit hebben binnen het gemeentelijk beleid (nuggers/mensen met een klein baantje) te ondersteunen bij de verwezenlijking van duurzame participatie. Die creativiteit, inspanning en flexibiliteit hebben ervoor gezorgd dat in behoorlijk wat individuele gevallen mooie successen zijn behaald, maar structureel is dat vooralsnog niet.

Als u meer wilt weten
neemt u contact op met:

Hasna Abrari
Beleidsmedewerker Inburgering
Gemeente Alkmaar
Mallegatsplein 10
1800 BC Alkmaar

Tel: 072-5488147
E-mail: Habrari@alkmaar.nl

Jale Simsek
Projectcoördinator Wijkgerichte Inburgering
Bureau Inova
Kwakelkade 21
1823 CL Alkmaar

Tel: 072-5159483
E-mail: Jale@inova-alkmaar.nl

*Als men het antwoord
niet kan uitspreken
kan men de waag
niet stellen*

*Wijkgerichte inburgering
gemeente ALKMAAR*

*Als men het antwoord
niet kan uitspreken
kan men de waag
niet stellen*

*Wijkgerichte inburgering
gemeente ALKMAAR*